

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 275

van **KATRIEN SCHRYVERS**

datum: 19 januari 2015

aan **JO VANDEURZEN**

VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

Kinderen van veroordeelden - Opvang

Het merendeel van de gevangenen in België is man. Amper 4 percent is vrouw, maar 80 percent van die vrouwen heeft een of meer kinderen. Op elk moment van het jaar telt ons land 4000 à 5000 kinderen van wie moeder of vader in de cel zit. Het is dan uiteraard van groot belang dat deze kinderen gepaste opvang en ondersteuning krijgen.

In sommige gevangenissen zijn afdelingen waar moeders met hun kind(eren) verblijven. Zeker voor kleine kinderen is het opbouwen van een gezonde relatie met de moeder immers van groot belang. De kinderen mogen mee met hun moeder in de gevangenis blijven tot ze drie jaar zijn. Indien de straf van mama dan nog niet is afgelopen, worden moeder en kind(eren) vanaf dan van elkaar gescheiden. Zo wordt de moeder haar ouderverantwoordelijkheid ontnomen en vermindert het contact tussen beiden.

Het decreet van 8 maart 2013 betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden beoogt het recht van alle gedetineerden en hun directe sociale omgeving te waarborgen op een integrale en kwaliteitsvolle hulp- en dienstverlening, die gericht is op onder meer het herstellen van het sociale, relationele en psychische evenwicht van de gedetineerde, en het beperken van de negatieve gevolgen voor de gedetineerde en zijn directe sociale omgeving, veroorzaakt door en tijdens de detentie, zodat ze zich kunnen ontplooiën in de samenleving (artikel 3 en 4).

De eerste strategische doelstelling van het strategisch plan betreffende hulp- en dienstverlening aan gedetineerden 2013-2015 beoogt "een kwaliteitsvol, behoeftegericht en afgestemd aanbod uitgebouwd voor alle gedetineerden en hun sociale omgeving, rekening houdend met de penitentiaire context en de beschikbare middelen. Dit zowel tijdens detentie als na ontslag met het oog op persoonlijke ontwikkeling, sociale integratie en herstel."

1. Hoeveel kinderen jonger dan drie jaar verbleven de voorbije vijf jaar in de gevangenissen in Vlaanderen? Hoeveel kinderen werden de voorbije vijf jaar geboren uit een moeder in detentie?
2. Kan voor deze kinderen worden aangegeven waar zij verbleven en verder werden opgevoed vanaf de leeftijd van drie jaar? Bestaan er richtlijnen/lespakketten voor leerkrachten over de omgang en specifieke kwetsbaarheden van kinderen en jongeren van wie een ouder in de gevangenis verblijft?

3. Welke concrete maatregelen worden genomen ter ondersteuning van de relatie tussen een kind en zijn moeder, die in de gevangenis verblijft? Bestaat er ook voor vaders een regeling waarbij hun kleine kinderen met hen in de cel kunnen blijven?
4. Op welke manier wordt dit aanbod aan de gedetineerden bekendgemaakt?
5. In welke mate maken moeders die van hun vrijheid beroofd zijn daar gebruik van?
6. Hoe worden moeders en vaders en hun kinderen begeleid in het herstel van hun relatie na het vrijkomen van de moeder uit de gevangenis?

ANTWOORD

op vraag nr. 275 van 19 januari 2015

van **KATRIEN SCHRYVERS**

1. We beschikken enkel over cijfergegevens voor de gevangenen in Vlaanderen en Brussel voor de afgelopen vier jaar. De cijfergegevens voor 2014 zijn nog niet beschikbaar. Wat betreft de jaren 2010 – 2013 : in 2010 verbleven er 22 kinderen jonger dan drie jaar in de gevangenis bij hun ouder, in 2011 20 kinderen, in 2012 14 kinderen en in 2013 21 kinderen. De kinderen verbleven in de gevangenis in Berkendaal en Brugge, behalve in 2010 verbleef er ook één kind in de gevangenis van Hasselt. We beschikken niet over cijfergegevens omtrent het aantal geboorten bij moeders in detentie.
2. De Vlaamse overheid registreert niet waar deze kinderen na een verblijf tot driejarige leeftijd in detentie naartoe gaan. Het gevangenispersoneel heeft evenwel oog voor de moeder-kind relatie. Zeker tijdens de eerste twee levensjaren wordt het kind in principe niet van de moeder gescheiden. Indien een moeder een lange straf krijgt en het kind ouder is dan twee jaar, wordt nagegaan of er andere opvangmogelijkheden zijn. Voor zover daar zicht op is, worden zij vooral door familie opgevangen. Er zijn verschillende kinder- en tienerboeken die ingaan op de detentie van een ouder, bv. "Papa is weg" van Barbara Mortier, uitgeverij Lannoo (met een lesbrief voor leerkrachten). Deze kunnen door leerkrachten gebruikt worden om het thema in de klas bespreekbaar te maken. We wensen er ook op te wijzen dat het een delicaat thema blijft. Ouders willen niet steeds dat klasgenoten en leerkrachten op de hoogte zijn van de detentie, gesteld dat het kind al zelf weet waar de ouder verblijft.
3. In de gevangenis van Brugge, de enige gevangenis waar momenteel kinderen tot de leeftijd van drie jaar op een aparte sectie verblijven, is er in 2013 een actieplan uitgewerkt voor de moeder-kind afdeling. Hierbij is aandacht voor zowel pre-, als postnataal aanbod en wordt er gefocust op de ontwikkeling van de kinderen. Er zijn verschillende partners betrokken zoals Kind en Gezin, de opvoedingswinkel, een kraamzorgcentrum, een vroedvrouwenpraktijk,... Deze diensten begeleiden de moeders tijdens hun kraamperiode, geven raad bij opvoedingsvragen, stimuleren de lichamelijke, de taal-, de zintuiglijke en de muzikale ontwikkeling van de kinderen. Voor vaders is er geen regeling om met hun kinderen op cel te verblijven. De Rode Antraciet biedt een cursus "Vader of moeder zijn in de gevangenis" aan. De gevangenis beslist zelf of zij ervoor kiezen om deze cursussen te organiseren, afhankelijk van de noden die er zijn. Deze cursus focust op de reactie van kinderen op de detentie van een ouder, hoe je hierop kan reageren, hoe je je ouderrol kan vervullen vanuit detentie,... In 2014 ging deze cursus acht keer door. Daarnaast organiseren alle Vlaamse gevangenen een kinderbezoek waarbij de ouders, zowel de mannelijke als de vrouwelijke gedetineerden, de mogelijkheid krijgen om hun kinderen langer te zien. Tijdens het kinderbezoek worden er ondersteunende activiteiten georganiseerd zoals een sinterklaasactiviteit, een knutselactiviteit, vader-/moederdag,... Het kinderbezoek maakt het mogelijk om de band tussen de ouders en het kind of de kinderen te onderhouden zodat deze na een terugkeer uit detentie behouden kan blijven. In Gent liep in 2014 het project "Ouders als onderzoekers" waarbij gedetineerde ouders zelf een onderzoek hebben uitgevoerd over de relatie tussen ouder en kind tussen de gevangensmuren en beleidsaanbevelingen hebben geformuleerd. Via het gedetineerdenoverlegorgaan

kunnen zij de voortgaan van de uitvoering van de beleidsaanbevelingen opvolgen. Zo werden onder meer de familiebezoeken uitgebreid en de bezoekszaal heringericht.

In een aantal gevangenissen is er ook de mogelijkheid tot familiaal bezoek, waarbij een gezin in een aparte ruimte in huiselijke sfeer tijd kan doorbrengen. Tot slot wil ik ook benadrukken dat de diensten Justitieel Welzijnswerk van de Centra Algemeen Welzijnswerk onder andere specifiek inzetten op de band tussen ouder en kind. Deze dienstverlening is aanwezig in elke gevangenis in Vlaanderen en Brussel. Elke gedetineerde kan hier gebruik van maken.

4. De wijze waarop dit aanbod bekend gemaakt wordt, verloopt op dezelfde manier als de bekendmaking van het andere hulp- en dienstverleningsaanbod binnen de gevangenismuren. Dit wil zeggen via folders en affiches en op een aantal plaatsen via een TV-kanaal, maar ook via toeleiding door individuele hulp- en dienstverleners. Zo kunnen de trajectbegeleiders van het Justitieel Welzijnswerk of de psychosociale dienst van de gevangenis gedetineerden met kinderen gericht doorverwijzen naar het aanbod dat specifiek voor hen wordt ingericht. In het bijzonder voor het kinderbezoek worden er aankondigingen gedaan in de bezoekerswachtzaal en tijdens het algemeen bezoek.
5. Deelname aan het aanbod dat ingericht wordt, wordt niet systematisch bijgehouden in één systeem. Hierdoor heb ik geen exact zicht op hoeveel moeders er deelnemen aan het aanbod dat voor hen ingericht wordt. In Brugge neemt de meerderheid van de vrouwen die op de moeder-kind sectie verblijven, naar schatting 80%, deel aan de moeder-kind activiteiten.
6. De Rode Antraciet biedt naast de cursus "Vader of moeder zijn in de gevangenis" ook een cursus "Ouderschap na detentie" aan. Per gevangenis wordt beslist of deze cursussen georganiseerd worden, afhankelijk van de noden en de mogelijkheden die er zijn. De meeste gevangenissen in Vlaanderen en Brussel beschikken over een kinderbezoek waarbij de ouders de mogelijkheid krijgen om hun kinderen langer te zien. Het kinderbezoek maakt het mogelijk om de band tussen de ouders te onderhouden zodat de terugkeer na de detentie vereenvoudigd wordt.
Er zijn ook heel wat projecten en initiatieven in verschillende gevangenissen die aandacht hebben voor de band tussen ouder en kind. Zo denk ik aan het project voorleesverhalen waarbij vaders verhaaltjes ingelezen hebben op CD die de kinderen thuis kunnen afspelen. Dit project ging in 2014 elf keer door (onder andere in de gevangenis van Brugge). In de gevangenis van Hoogstraten hebben de vaders de mogelijkheid om via Skype met hun familie te communiceren. In dezelfde gevangenis is er ook een speeltuin waar vaders en kinderen tijdens het kinderbezoek samen kunnen spelen. Tot slot willen we ook nogmaals de dienstverlening van Justitieel Welzijnswerk, waarbij ingezet wordt op de ouder-kind relatie, en ingegaan wordt op de terugkeer van de ouder na detentie en de impact hiervan op het gezin, de rol van de ouder binnen het gezin,... aanhalen. In Gent heeft de "Ik kompas vrij" gids die gedetineerden meekrijgen naast thema's zoals arbeid, geld en wonen ook oog voor de band met de kinderen.